კვირა 9 დეკემბერი

ცისნავი

1907 წ.

ცალკე ნომერი 5 კაპ.

გაზეთ „ცის ნამი“-ს გამოწერა შეიძლება ყოველ დღე. განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე პეტიტით ღირს 15 კ. უკანასკნელზე—10 კ. ხელის მოწერა და დასაბეჭდი ბ ნცხადებანი მიიღება „ცის ნამი“-ს რედაქციის კანტორაში ყოველ დღე, ავი-ა უქმეების გარდა დილის 10 საათიდ 5 ნაშუადღეოვი 2 საათამდე და ს ღამის 5-დ-ნ 7-მდე. ხელმოწერილი წერილები არ დაბეჭდება. დაბეჭდავ მცირე წერილები და კორესპონდენციები რ ინახება, ინახება ერთი თვით მხოლოდ დიდი წერილები და მ ითხრობები. წერილობით პასუხისთვის ს ჯირო ხ.ფოსტო მარკები. პირადთ მოლაპარაკება შეიძლება ყოველ დღე 12 საათიდ.ნ ნაშუადღეოის 2 საათამდე, კვირა-უქმეებით—დილის 11-დან 12 საათამდე.

ადრესი: Тифлисъ, Николаевская Площ. № 1

№ 4. ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი № 4.

1907 წ. 6 დეკემბრიდან, ქალაქ თფილისში გამოდის ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი,

„ცის ნამი“

ხელის მოწერა მიიღება გაზეთის გამოსვლის დღიდანვე.

გაზეთი წლიურათ თფილისში ღირს 7 მან. 50 კაპ., ნახევარი წლით 4 მან., ერთი თვით 75 კაპ.

დასაბეჭდათ გამოგზავნილი წერილები სუფთათ უნდა იყოს დაწერილი და უსათუოთ ერთ გვერდზე. ხელმოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება. დაუბეჭდავ მცირე წერილებს და კორესპონდენციებს რედაქცია არ ინახავს. ერთი თვით ინახება მხოლოდ ვრცელი წერილები

განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე პეტიტით ღირს 15 კაპ. უკანასკნელზე—10 კაპეიკი.

რედაქცია დროებით მოთავსებულია **ნიკოლოზის მოედანზე, ვანთანოვის სახლში, № 1.**

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, редакція „Цисъ нами“.

გაზეთ „ცის ნამის“ რედაქციის კანტორა დაბეჭდილებით აცხადებს, როგორც აგენტების ისე ხელის მოწერთა საყურადღებოთო, რომ ფული და ყოველივე ცნობები უნდა იქნეს გამოგზავნილი შემდეგის ადრესით:

Тифлисъ, редакція „Цисъ нами“, Николаевская площадь, домъ Вартанова № 1, **Захарію Степановичу Бичашвили.**

ქართული წარმოდგენა. № 9

არტისტიულ საზ. თეატრში

დ ი ლ ი თ

კვირას, 9 დეკემბერს

იაფ-ფასიანი წარმოდგენა

ქართული დრამატიული საზოგადოების დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება ახალი ორიგინალური პიესა:

სოფელი

სცენები 4 მოქ ს. ყაფიანისა.

მომქმედნი პირნი: ქ-ნნი: ე. ამდრონიკაშვილი. ნ. გაბუნია-ცაგარელისა, ბ. ნუბიერიძისა, ელ. ჩერქეზიშვილისა; ბ-ნნი: ზ. ბერიშვილი. ვ. გამყრელიძე, ს. ვეკუა-ნელი, ვ. ბუნია, ა. იმედაშვილი. ი. ივანიძე ლალაშვილი, ვ. მატარაძე, ა. ყიფიანი, კ. ყიფიანი, ჰ. შათირიშვილი, დ. ჩარკვიანი.

ადგილების ფასი დაკლებულია.

დასაწყისი დიდის 12 საათზე.

მორიგი წერილი გამგეობისა თვ. **ნიკ. ერისთავი** რეჟისორი ვ. **ბუნია.**

კვირას, 16 **დეკემბერს**,

ზუბალაშვილის სახალხო სახლში, ბავშვების იაფ-ფასიან და უზრუნველ-ყოფილ აღზრდა-განათლების კავკასიის სომზრუნველოს სასარგებლოთ

გამართული იქნება:

გრანდიოზული სეირნობა

ლატარიალ ლეგრით,

საშობაო დიდი ფერხული

„ყინულის პაპა“ ანგელოზები, მატროსები, პეიზანები, „პეიზანკები“, „ლოლუნგები“, ალ-ქაჯები, კუდია. **და** სხვა და სხვა **მკოთხაოის** ფეშქეშები,

ხორო: **მომღერალთა.**

ბალალაიკების,

მუსიკის,

მანდალინების,

„ატოკი“.

გრამოფონი.

გაიყიდება ბილეთები, ყველანი,

ხელი.

კოსტა და ბუფეტი.

თფილისი 9 დეკემბერი.

მთელი რუსეთის ვრცელ და ი.ალუწუდენელ იმპერიაში გაისმის გულის შემზარავი ხმა: „მოგვეშველინთ, გვშიან, ცოდ-შვილი გვეზოცება, საქონელს ჩალის ფასათა ვყიდით, რომ ბავშვებს პური მივაწოდოთო და სხვა!..

მარამ არსაიდან არ ისმის ამ უკიდურეს გაჭირვებიდან გამოხსნის ხმა. ამ გაძვალ-ტყავებულ, გალატკებულ, დაშინებულ ხალხის ბურგიდან ანაკინელი გროშ-კაპეიკები კი, კვლავ უკანტროლოთ იფლანგება. პურის მაგიერ ულმობელი სიკვდილი გამეფებულა და ათასგვარ უსამართლობას შეუხლეკავს შიშილისაგან სინსილი გაწყვეტილი ხალხი...

თუ რამდენათ გულის მომწველია ღღეკვნდელი ჩვენებური ხალხის და მათთს ერთით უბედ-ბედარუსეთის გლეხის მდგომარეობა, რამდენათ უმწეო, რაგდენათ უნუგეშო და უილაჯო მათი ყოფა-ცხოვრება, ამას აშკარათ მოწმობს „წყარო“ № 34 მოყვანილი გორის მაზრის ხოფელ ზერტის გლეხების წერილი —„ხმა სოფლიდან“, როშელიც „წყარომ“ სრულიად შეუცვლელათ და ორფოგრაფიის გაუსწორებლივ დაბეჭდა და თავის მეთაურშიაც ვრცელი წერილი უძღვნა.

ჩვენს აზრით დანაშაული იქნებოდა, რომ ჩვენც არ ამოგვეღო ამის შესახებ ხმა და ჩვენი მკითხველებისათვის არ გაგვეზიარებინა ეს, ნამდვილათ უნუგეშო და უმწეო მდგომარეობის უტკბესი საბუთი. ამიტომაც ჩვენ, ჩვენს მოვალეობათ ესთვლით მოვიყვანოთ ეს წერილი უცვლელათ და ჩვენი მკითხველების ყურადღება მივაპაროთ ამ საშინელ და გულისმომწველ სურათზე.

მაშ, ვალაპარაკოთ თვითონ ის გლეხები, მათივე გლეხური ენით და ჩვენც მივაქციოთ განსაკუთრებითი ყურადღება.

აი რას სწერენ ისინი „წყაროს“:

ჩვენ ქვემორე ხელის მომწერი გორის უეზდისა სოფელ ზერტში მომკვიდრე მცხოვრებლები გთხოვთ ჩვენს ყოველ გულ-მოდგინე ამხანაგობა რომ საიდანმე რაიმე შველება მოგვნიეთ რახელ მაზედ რომ ქვემორე ხელის მომწერნი ვართ ზეკუციისაგან განადგურებული ესე რომ არც პური გვაქვს არც საქონლის საშველი გვაქვს ვისაც ულელი ხარი ჰყავს ჰყიდის პურის გულისთვის და იკითხეთ თუ როგორა ვყიდით, ყყიდით საქონელსა ხარსა ძროხასა კამეჩებსა მწვანილის ფასათა ესე რომ წრეულ ხომ დავრჩით უნნავ-უთოსი მემრის უარეს დღეს მოველით, ამიტომ ჩვენი ცხოვრება გლეხა-კაცისა საქონელია თუ საქონელი არა გვყავს რასაკვირველია თქვენ თითონვე იცით რომ უსარქონლოთ მშიერები მუდამ ვიქნებით, და აი ახლა ზეკუციის გამოთ რამდენი ყალი გვაქს სოფელსა ხუთასი თუმანი და რაღა ბევრი თავი შეგაწყინოთ ესეი ჩვენი დგმოვიარობა.

გიგა მირზანაშვილი, წყალობა რევაზაშვილი, იაკოფა რევაზაშვილი, წყალობა ქიტიაშვილი და სხვა.

(ხელს აწერს 62 კაცი).

ამა, დაუკვირდით ამ წერილს, ამა კარგა ჩაუფიქრდით მას გულის სიღრმეში, ეს არის ნიკოერ მწერლის ბელეტრისტული ნაწარმოები! აქ სულ არ არის მეკვერ-მეტყველება, ბოეზია, აზრთა მშვენიერი ქანდაკება—გამოხატულება და სხვა.

ამ წერილში ჩართულ-ჩაქსოვილია მწარე ცრემლი, მწველი ნაღველი, სისხლი და მშიერ ბავშვების ტირისთვის ტირილი.

მერე და რამ გამოიწვია ეს სულის შემხუთავი მოვლენა, რომ ასე გულის საკლავთ გვიხატავენ გლეხებნ? ამა ყური დაუგდეთ მათ პასუხს: „ზეკუციისაგან განადგურებულნი ვართ“ და შემდეგ მოჰყავთ ის უკიდურესი მდგომარეობა, რომელიც ამ ზეკუციამ დაბადა: „არც პური გვაქვს, არც საქონლის საშველი გვაქვს, პურის გულისთვის ვყიდით ხარს, ძროხას, კამეჩებს მწვანილის ფასათა... ნუ თუ ამას განმარტება ჭირია? ამ ოო სიტყვაში გამოიხატება ყველა ის, რამაც ისინი უფსკრულის პირათ მიიყვანა და წინ უძიერო-ღრანტე ხვი გიდეშალა, სადაც სასოწარკვეთილები ცოლშვილით ცვივინ. მერე და ვისი ბრალი უნდა იყოს ეს ზეკუცია?!

ზოგიერთი უვიცი და შეუგნებელი, ხულიგანური აზრით განმსქვალული ადამიანი, ამგვარ უმწეო მდგომარეობას განმათავისუფლებელ მოძძრაობის ნაყოფათა ხთვლის და ამას არ მალავს თვიით იმ „პარლამენტშიაც“, სადაც დღეს ხალხის წარმომადგენლენია შეკრებილი.—მაგრამ... მაგარი ის არის, რომ ზერტის გლეხები უფრო ჭკუიანი, შორს მეტვრეტელნი, დაფიქრებულნი და მოაზრენი ყოფილან, ვიდრე ის მჩხეანნ კატები, რომელნიც სიმშილს მოძრაობას აწერენ.

ვისგან ელიან ზერტელი გლეხები შველას? ვისი სთხოვენ ისინი, რომ ხელი გაუწოლონ და ამ საცოდაობისგან დაიხსნან? ვის მიმართავენ ძმური თხოვნით? ვის უბიერებენ თავის ჭირ-ვარამს, სიმშილით სიკვდილს, ცოლშვილის დარბევა-აწოკვებას, უმწეო, უნუგეშო და გაუვალ მდგომარეობაზ? ამხანაგებს! დიაღ, ამხანაგებს!!!

მერე, ვინ არიან მათი ამხანაგები? ჩასუქებული ბურჟუები? ბრწყინვალე წოდებაზ? სისხლის მსმელი კაპიტალისტები? „კუპონისტი“ ჩინოვნიკები?! არ და არა! ზერტელი გლეხები მიმართავენ თავიანთსავითვე გაჟულეფილ, გაძვალტყავებულ, ზეკუციისაგანვე განადგურებულ გლეხებს და ქალაქის მშიერ მუშებს! ამათგან ელიან შველას! ამათ უწოდებენ ამხანაგებს! ამითაკენა აქვთ გაწვდილი ხელი და მათ შესაცქერიან სასოებთ. ეს ისეც უნდა ყოფილიყო, რადგანაც გლეხები მხოლოდ გლეხშივე და ქალაქის მუშებში უნდა ხედავდნენ თავის მხსნელს და სიყოცხლის და თავისუფლების მიმნიჭებელს.

გლეხებმა წინდაწინვე იციან, თუ ვინ ჩაუყენა მათ ზეკუცია, ვინ წაართო უკანასკნელი ლუკმა-პური, ვინ მიუსია მათ ცოლშვილს და ქოხებს ზეკუცია და ვინ გამოსტაცა მათ ბაწი ბალღებს უკანასკნელი გამბმარი პურიც კ, ვინ დაუნიავა ოჯახი და ვინ აუწიოკა ცოლშვილი! დიახ, იციან! იციან ისიც, თუ ვისი შემწეობით იყო ჩაყენებული მათ სოფელში ზეკუცია და ვინ იყენენ ამ ზეკუციაში! იციან და ამიტომაც, რომ ეს გლეხები—ისეე მასავით განიავწყალებულ გლეხებს მიმართავენ და მათგან ელიან დახმარების აღმოჩენას.

„წ. კ. ბ.-საზ“. ფლიუს კრების გამო.

II

რაში გამოიხატა საანგარიშო წელს „საზოგადოების“ მოქმედება სასკოლო საქმეში?

„საზოგადოებას“, როგორც ანგარიში გვეუბნება, „თავის ხარჯით“ შეუნახავს ორი სკოლა: კავკასისა და ბათუმისა.

ბათუმის სკოლაზე საანგარიშო წელს „საზოგადოებას“ არავითარი ხარჯი არ გაუწევია, ხოლო ზნეობრივი დახმარება კი „საზოგადოების“ მხრივ 3-ნ კარიეჭაშვილის რევიზია ყოფილა.

კავკასიის სკოლაზე „საზოგადოებას“ დაუხარჯავს 538 მანეთი.

როგორც ხედავთ ეს ორივე სკოლა, საანგარიშო წელს საზოგადოებას მხოლოდ 538 მ.ნ. დასჯდომია, მაშინ, როდესაც მთელი წლიური ხარჯი ბათუმის კოლონისა უდრიდა 4159 მ., კავკასის სკოლისა კი—3363 მან.

ცხადია რომ „საზოგადოება“ მხოლოდ ფაქტიური შემნახველი ყოფილა ამ სკოლებისა და საანგარიშო წელს მისი დახმარება კავკასის სკოლასა ზედმეტი ხარჯია, რადგანაც კავკასიის სკოლას, ყველა ხარჯების გასტუმრების შემდეგ, ნაღდი ფულიც დარჩენია კასაში. აგრედვე ბათუმის სკოლას.

საყურადღებოა აგრედვე ის გარეგობაც, რომ „საზოგადოება“ ნაკლებ ეხმარება ისეთ სკოლებს, რომელნიც უფრო მეტათ ჰსაჭიროებენ დახმარებას. მაგ. საანგარიშო წელს დაკეტილ სკოლებზე „საზოგადოება“ ჰხარჯავს: წინარეცის სკოლაზე—46 მ. გომარეთისაზე 252 მ. ყალამშისაზე—230 მ. რეხისაზე—60 მ. და ამავე დროს კ კავკასის სკოლას, რომელიც ადგილობრივ შემოსავლითაც გასძღოლია თავის ხარჯებს და ზედმეტიც მოურჩენია—ეხმარება—538 მანათით.

როგორც გამოცდილებ გვიჩვენებს, ამ ბოლო, დროს ბათუმისა და კავკასის სკოლები თვითონვე ასდიან თავის ხარჯს. სასარგებლო იქნებოდა, რომ „საზოგადოების“-და ხმარება „უსახსრობისა გამო დაკეტილ“ სკოლებისაკენ გადახრილი იყო.

ამ სახით „საზოგადოების“ გამგეობამ საანგარიშო წელს ამ მხრივაც ვერ გამოიჩინა სათანადო მოთავეობის უნარი: დაჰკეტა ბევრი სკოლა; ორი სკოლაზე, რომელსაც ვითომ „თავის ხარჯით“ ინახავს, ზედმეტი 538 მ. დახარჯა, წიგნები გამოცემული აქვს, ისეთები, რომლებიც ხალხისთვის ხელმიუწდომელია, სიძვირისა გამო და ბევრი წიგნი დროს და მოთხოვნილების შეუფერებელი, წიგნის მაღაზია უმთავრესად საგენტო კანტორად გახადა, ბიბლიოტეკები დაკეტა. მაშ, რაღაში გამოიხატა ამ „ერთად-ერთ

კულტურულ“ დაწესებულების თავიანი და ნაყოფიერი მოქმედება? მაშ, რა მხრივ ყოფილა იგი „ერთად-ერთი კულტურული ცენტრი“? დიახ, „საზოგადოების“ უგნიასობა მკთაურების უილაჯო მოდგაწეობის შედეგი ყოფ ლა. იგი მხოლოდ ფიქტიური ცენტრია, მხოლოდ ფაქტიური დაწესებულება, რომელიც შორიდან მტერს აშინებს, ახლოდან მოყვარეს.

როდესაც „საზოგადოება“ გაარღვევს თავს ჩინეთის კედლებს და მისი კარ-მიდამო ფართე მასსით გაივსება, როდესაც ყველა ადგილობრივ განყოფილებებ მიენიჭება ფართე ინიციატივის თავისუფლება, როდესაც „საზოგადოების“ გაოგეო შეძოკრიბება უმოავლესობა ჩვენის ხალხისა, ახლოდ ამშინ გახდება შესაძლებელი, რომ საზოგადოება ძართლაც კულტურულ ცენტრად გარდიქცეს და ძართლაც გაუძღვეს იმ დიად საქმეს, რაც ზაუძღვარებია დღევანდელ „საზოგადოებას“, მაგრამ ვერ კი შეუსრულებია.

დღეს კი იგი არაა „კულტურული ცენტრი“, არაა ფაქტიური გამძღოლი სახალხო საქმისა.

* * *

„ისარს“ არ ეოსწონებია ჩვენი აზრი: „ყოველი საზოგადოებრივი დაწესებულება, თუ კეოლო აღბეიეკეთმა იადგნად ეოგანნობს ხოლმე ცხოვრებაში, იმდენად გაიდგამს ფესვებს და იმდენად დადგებ ძკვიდრ, სასიცოცხლო ნიადაგზე, რადენადაც ძისი ბოკმედება შეესაბამება მის მიერ ბრძნეულ მიზანს, რამდენადაც მისი მიზანი და მოკმედება აკმაყოფილებს საზოგადო ცხოვრების არსებულ პირობებს და მოთხოვნილებებს“ და ისიც, რომ ჩვენ „საზოგადოებას“ დაგვეითვების მონგმად „გამგეობის ეილაჯობ“ დავასახელეთ. მაგრამ, როგორც ზევით დავინახეთ, „საზოგადოების“ დაქვეითვების მიზეზი, სხვათა შორის „გამგეობის ეილა. ჯობაც ყოფილა.

„ისარს“ გაჰკვირებია ისიც, რომ ჩვენ ბ-ნ გოგებაშვილის ჰონორარიც დავასახელეთ. მაგრამ ავიწყდება „ბ-ბ გაზეთს, რომ იმ ფეხ-მოკლე ალეკ-მიცემობაში, რომლიდანაც „საზოგადოებას“ წმინდა მოგება მხოლოდ 1203 მან. დარჩენია, ჰონორარად გადებული 5000 მ. საგრძნობელი დანაკლისია. და რა გასაკვირველია, თუ ჰონორარი თვალსაჩინო სამსახურს გაუწევდა „საზოგადოებას“ საანგარიშო წლის კრებისას დროს. მაგ. უმეტეს, რომ ჰონორარის რაოდენობა ერთი-ორად აღემატება „საზოგადოებას“ მიერ „უსასარგებლოს გამო“ დაკეტილ სკოლებისა და ბიბლითეკების ხარჯს?! რწყილს ნესტარი ჰკრეს, ჭიანდაც ეყო და ღმერთდაკეთ.

ნარკვნი.

P. S. წინა წერილში სხვა „ორექტურულ შეცდომათა გარდა, არსებითი შეცდომებიც შეპარულა: ძთელი შიმოსავალი „საზოგადოების“ წიგნის ბიბლიოთეკა ყოფილა. 20644 მან. აქედან ბ-ნ გოგებაშვილის სახელ-ძღვანელოებიდან — 12000 მან. ცოტა მეტი, დანარჩენი კი ყველა დანარჩენ წიგნების გაყიდვიდან.

ახალი ამბავი

✦ გენერალ მაიორი **სლოვოჩინსკი** დანიშნულია ქუთაისის გუბერნატორად.

✦ განათლების მინისტრმა დეპეშით აცნობა ოდესის უნივერსიტეტის რექტორის თანამდებობის აღასრულებელ პროფესორ პეტრაშევს, თანამდებობას თავი დანებოს და გადასცეს ის პროფესორ ლეონტევს. მიზეზი ის არის, რომ პეტრაშევ ლმა უნივერსიტეტის საბჭოს არ „უყრია“ უნივერსიტეტის ყოფილ რექტორის ხანრეფსკის და პროტექტორის ვოჩკოვსკის მოქმედების განხილვა.

✦ ქ. შ. წ. კ. გამავრცელებელი საზოგადოების კავკავის სკოლაში გიხსნა ერთი ვაკანსია მასწავლებელ ქალისა. კავკავის სკოლაში მასწავლებლობის მსურველმა თხოვნით უნდა მიმართოს წ. კ. საზოგადოების გამგეობას. მასწავლებელს წლიურ ჯამაგირათ ეძლება 420 მან. და უფასო ბინა.

✦ ბელგიის უსახელო საზოგადოებამ, ერევნის მოედნიდან ამა ღლების ქუჩამდე, სოლოლაკში, ტრამვაის რკინის გზა დაამთავრა. მიმოსვლა ამ გზაზე გაიხსნება დეკემბრამდის ბოლო რიცხვებში.

✦ თფილისის ქალაქის საბჭოს სხდომა, ქონდა პარასკევს, 7 დეკემბერს. ხმოსნთა კანონიერი რიცხვი 9 საათამდე შეიკრიბა. საბჭომ თფილისის საგუბერნიო სამართველოს ქალაქის სმქმეთა საკრებულოში ქალაქის საბჭოს წარმომადგენელთა ვ. ს. მიქელაძე აირჩია. საბჭომ ამავე დროს ამორჩია: იურიდიული ტეხნიკური, ხალხის ჯანმთელობაზე მზრუნველი, ნ. ზუბალაშვილის სახელობის ღარიბთა თავშესაფარის ტრამვაის მეთვალყურესა, საეკლესიონო ზალის სარეგზიოსა, ზუბალაშვილის სახელობის სახალხო სახლის გამგე და ქალაქის სესხის ოპლიგაციებს გამნადდებელ კომისიების წევრები.

✦ კვირას, 16 დეკემბერს, თფილისის არტისტიულ საზოგადოების თეატრში, ქართველ დრამატიულ საზოგადოეტის დასის არტისტებისგან წარმოდგენილი იქნება ქართულათ ივ. გომართელის პიესა „ჯაშუში“, ნაძალადევის უფასო უმუშევართა სასადილოს სასარგებლოთ.

✦ ღამით, 6 დეკემბერს ორს უცნობს კაცს მიხიელის საავადყოფოში მიუტანიათ გვამი-თელავის მაზრის მცხოვრების სოლომონ ბებიაშვილისა, რომელსაც ტყვია საფეთქლში ჰქონია მოხვედრილი. ბებიაშვილი მუშად ყოფილა ღვინის სარდაფში. შამქორის ქუჩაზე ერთს სახლში მოკლულთან ერთად ყოფილან გიორგი ბლოშვილი და გიორგი გულიაშვილი, ყველანი გაფიცვისა გამო ტრაქტირებში, ესაქმოდ ყოფილან. აღნიშნულ დღეს გულიაშვილისა ელოშვილის განცხადებით, საღამოს 8 საათზე, ბებიაშვილი თავის ბინიდან დაბრუნებულა და როგორც კი გაუღია თავის ბინის კარები, ვიღაც ბოროტ-განზრახველებს მისთვის შუაღამე დაუხლოთ რეევერები. იმ მკვლელობაში ეჭვი მიტანეს და დააპატიმრეს მოკლულის ამხანაგები ხატიაშვილი, ელოშვილი' გულიაშვილი, სტეფანოვი და საბაშვილი.

✦ ერევნიდან 7 დეკემბერს თბილისში ჩამოსულა ოსი ასლანოვი ალიოს შვილთან. როგორც ასლანოვს განუცხადებია პოლიციაში, როდესაც იგი ავტლის ქუჩაზე მიდიოდა, წამოსწვეიან გამოდეკენებული ოთხი უცნობი კაცი და მოკვლის მუქარით მოუთხოვნინათ ფული. უცნობთ ასლანოვი გაუსროკიათ, ამოუცლიათ ჯიბიდან 1500 და გადამალულან.

✦ სომხის ბიზარში, რაჟის მაზრის მცხოვრები, ვლადიმერ სხირტლაძე, 7 დეკემბერს მიბარვია თბილისის მცხოვრებს ოლგა მარკოზოვისას, რომლისთვისაც ამოუცლიათ ფულად 6 მ. და სხვა-ნივთები. სხირტლაძეს გამოსდევნებიან და დაუპატიმრებიათ.

✦ რიყეზე ორშაკ ბერიევის სატრაქტირო სახლის სამზარეულოში, მამაკაცმონგველოვს ჯიბიდან რევოლვერი ამოუღია და თავალიერებდა. უცაბედად მონგელოვს რევოლვერი გავარდნია და გულში დაუჭირია იქვე მდგომი არუთინ ხეიტუროვი. რევოლვერის პატრონი დაუპატიმრეს. დაჭრილი მიხაილოვის საავადყოფოში გაგზავნეს.

✦ თფ. სახაზინო პალატამ, პოლიციის დახმარებით თფილისის სახლის პატრონებს მოსთხოვა ცნობები წარუდგინა პალატას 15 დეკემბრიდან 1908 წლის 8 ივნვამდე იმათ შესახებ, თუ რომელ სახლის პატრონს რამდენი საცხოვრებელი ბინა აქვს. ვინც პალატას მოთხოვნილ ცნობებს არ წარუდგენს, ყველანი დაჯარიმებულ იქნებიან.

ᲞᲐᲢᲐᲠᲐ ᲤᲚᲔᲥᲢᲠᲝᲜᲘ

ᲣᲤᲠᲝ ᲨᲔᲓᲒᲘᲑᲠᲐᲚᲔᲑᲔᲜ!

(ესკიზი)

ღამის პირველი საათი იქნებოდა. მოკრიალებულ ლაქვარდ ცის კამარაზე სავსე მთვარე კარგა მაღლა ამოცურებულიყო და თოვლით დაფენილ ქალაქ თფილისს თავის ვერცხლის ფერი სხივებით მბიარულათ დაჰკრავდა; სუსხიანი ყინვა და ქარი აქეთ-იქით თავისუფლათ დაკროდა, ყველაფერს შეუბრალებლათ სუსხავდა. ქალაქი ღრმა ძილს ძისცემოდა. ყველგან იდუმალი სიჩუმე გამეფებულიყო.

ქალაქის გულში მედიდურათ ამართულიყო მრავალ სართულიანი, უზარმაზარი სახლები, რომლებიც წვრილ კოხ მაბებს ამაყად გადასცქეროდნენ. აქ, თბილათ, ტკბილათ დაბუდებულიყვნენ, ფუფუნებაში აღზრდილი, განცხრომის შვილნი; იქ კი, გაყინულ პატარა ოთახებში, ძეებში შეეუნაქულიყვნენ, რომლებსაც სულის ჭმეხუთვი ძენწი ცხოვრება ძილშიაც კი მოსვენებას არ აძლევდა.

ქალაქის განაპირას, ერთ დაბალ და პატარა სახლის სარკმელიდან სუსტი შუქი გამოკრთოდა, რომელიც მთვარის სხივებთან უსწორო ბრძოლაში ილეოდა, იკარგებოდა. ოთახში ერთ მხრივ, ხის უბრალო ტახტზე გაშლილ ეუკეიან ლოგინში, ჭეკეყიანივე პერანგით, ძველ ფინჯაკ წამოსხმული, ომა გაბურძგნული ძალზე გამხდარი და სანთელივით ჩამოყვითლებული, ჯერ ისევ ახალგაზდა კაცი უძრავ ქანდაკებასავით იჯდა და, ღრმად ჩაფიქრებული, ლამპის შუქს მისჩერებოდა. მის დაღვრემილ, დაღარულ და დანაოჭებულ შუბლს ეტყობოდა

ᲒᲔᲚᲥᲢᲠᲝᲜᲘ.

ჯერ ბავშვი ვიყავ, არ მესმოდა ცხოვრების ბრძნება
და არ ვიცოდი, თუ რა იყო თავი სუფლება;
მე მქონდა დარდათ მხოლოდ ერთ-კუკუნისთვის ზრუნვა,
მარად მოლხენა, სიფაქიზე და ფუფუნება!..
მე არ ვიცოდი ან ის ციხე-სიმაგრეები,
სადაც ტუსაღნი ვით მახეში გამომწყვდეულან.
რისთვის იყო? ან რათ ისხდნენ მუნ ჩემივ ძმები,
რომ დარდისგან ჩამომხმარან, ჩაყვითლებულან?!.
არც ის მესმოდა, რომ ამდენი სასამართლოანი
რისთვის არსებობსენ რათ სჯიან ადამიანებს?
და არც ვიცოდი, რომ კაცთ შორის უსამართლონი
ლაბარაკობენ სამართალზე, სწერენ კანონებს!!!
ხშირათ ვხედებოდი მაწანწალა, ტატველი ბავშვებს,
ფერმკთალთ, ფერმიხდილთ, სიცივისგან აკანკალებულთ
და თავში აზრათ მომდიოდა: „ამ მაწანწალებს
მგონი არ უნდათ ხელი გაიძრან, მუშაობა სძულთ“!..
ხშირათ ვხედავდი ქუჩის პირას მდგომ ახალგაზდას.
მარჯვენა ხელი გაეწოდა მოწყალებისთვის
და იმის გვერდით დაკონკილი ტანსამოსით ქალს
მაგრათ ებღაუჭა ორივ ხელი პაწა ბოვშვისთვის.
გამვლელ-გამოვლელთ არ აძლევდა მოსვენებასა,
ყველას შესთხოვდა მოწყალება მოეღო მათზე;
მაგრამ გამვლელნი არაქკევდენ ყურადღებასა
და ბოვშვს ცრემლი არ ახდენდა გაელენას ხალხზე!..
და, როს ამ სურათს ცოტა იქით გავშორდებოდი,
ვხედავდი შორით მდგრის ეტლი მოაქროლ ბდა,
და მის ცხენების სალამაზით მე აქ ვსეკებებოდი,
მისი სიმდიდრე, მისი ბედი მეზატრე-— ბოდა!..
წამოვიზარდე და გავიგე ქვეყნის ავ-კარგი, —
დუხჭირ ცხოვრებით მომანატრა თავისუფლება,
გენერალ მოლხენა, გულს მოაწვა მქენჯნავი დარდი,
შემმაგდა ყველა, გულს მოკლავდა სხვის ფუფუნება!
ვთ ადამიანს მეც მომწყურდა ქვეყნათ ცხოვრება
და ჩემი დარდი ერთხელ მე ჩემს ბატონს შევჩივლე,
მან თანაგრძნობის ნაცვლათ მიძღვნა ციხე, ბოჯალი
და... მაშინ მიგხედი რათ ყოფილა ეს სატ ტრაბილეკ?!.
მაშინ გავიგე, რა ყოფილა ის სასამართლოც,
სადაც არ მცნობდნენ, რომ მეც ვიყავ ადამიანი,
ყველა მიმზერდა ზიზღით, გულსით ბეჩავს, სიბრალოს!
და მთლად უბრალო, მე დამსაჯეს ვით ბრალიანი!..
და ის ბავშვები, ბოვშვობისას, რომ შეეხვდებოდი,
დღეს ჩემთან ერთად ციხეს ისხდნენ, სწვევდენ სასჯელსა
და, როს მათ ამბავს, დანაშაულს ვეკითხებოდი,
პასუხის ნაცვლათ ჩაიქნევდნენ უმწეო ხელსა!..

მიმინო.

ᲛᲡᲮᲕᲔᲠᲪᲚᲘ.

(ისტორიული მოთხრობა)

I.

ვანო გოგლაშვილი დაიბადა 1880 წელს ქართლის სოფელ ჯანდრებში. მამა მისი ეფრემა, ამავე სოფლის დიაკვანი იყო. პატარაობიდანვე ვანოს ფხიზელი ნიჭი ემჩნეოდა; ლაპარაკი მახვილი და დაკვირვებული ჰქონდა. ის ბუნებით გულკეთილი იყო და ტოლ-ამხანაგებსაც ძალიან უყვარდათ. შავგვრემანი, პირმრგვალი სახით და ღიდი შავი თვალებით, ვანო ნამდვილი ქართველის ტიპი იყო.

ვანომ, როგორც სოფლის შვილმა, ადრეე ჩაიხედა თავის ღარიბ ტოლ-ამხანაგების ცხოვრებაში და იქ მუდმივი ტანჯვა-წამება დაინახა.

რვა წლისა იქნებოდა, როდესაც ამა მისმა გორში ჩამოიყვანა და სასულიერო სასწავლებელში მიაბარა. მას ძლიერ ეშინოდა თავის საყვარელ ოჯახისა და სოფლისა დაშორება, რომლებზედაც ის სულით და გულით მიჯაჭვული იყო. ვანოს აქ სრულებითაც არ იზიდავდა კაზარმული სკოლის კედლები და რაღაც გაუგებარ ენაზე ნაძალადევი სწავლა, არ უყვარდა მას დაღვერილი მასწავლელები და ზედმეტ-ზედველები, რომლებიც, თითქმის ყოველ ფეხის გადადგმაზე და ხმის ამოღებაზე, სასტიკათ სტუქსავდენ, ხშირათ უსაღილოთ სტოვებდენ და ზოგჯერ სილებსაც უთავაზებდენ. არ უყვარდა მას აგრეთვე ბაქნილი, ფარისეველი სახლის პატრონი ქალი, რომელიც ბაზარში გაგზავნ-გამოგზავნით მოსვენებას არ აძლევდა.

ასეთი ყოფა-ცხოვრება ვანოს ყველანაირათ სულს უხუთავდა და უდროთ სჩაგრავდა, მაგრამ მას იმდენათ ძალ-ღონე არ შესწევდა, რომ ყველა ამ უსამართლობას ან შებრძოლებოდა და ან გაქცეოდა.

ვანოს ხშირათ აგონდებოდა სოფელი; სიხშირათ, თუ ცხადლივ დედა ელანდებოდა, ბეგრჯელ ამხანაგ შეგირდებთან თამაშობას უცბათ თავს დაანებებდა, განმარტოვდებოდა და უმალვე თავის ბუკა-გონგით სოფელში გაფრინდებოდა. იქ სიხარულით დედ-მამას აღტაცებული თავს ეკლებოდა, პატარა ძმებს და დებს საყვარლათ ეალერსებოდა, ნათესავებს და ტოლ-ამხანაგებს ეღიმოდა და ნაჩვევ ველ-მინდერებში დაკროდა. ამ დროს, ეს ტკბილი ოცნებები ქრებოდენ და შიშველი მწარე სინამდვილე თვალწინ უდგებოდა, ვანოს გული სწყდებოდა, ლის პატრონს რამდენი საცხოვრებელი ბინა აქვს. ვინც პალატას მოთხოვნილ ცნობებს არ წარუდგენს, ყველანი დაჯარიმებულ იქნებიან.

ᲞᲐᲢᲐᲠᲐ ᲤᲚᲔᲥᲢᲠᲝᲜᲘ

ᲣᲤᲠᲝ ᲨᲔᲓᲒᲘᲑᲠᲐᲚᲔᲑᲔᲜ!

(ესკიზი)

ღამის პირველი საათი იქნებოდა. მოკრიალებულ ლაქვარდ ცის კამარაზე სავსე მთვარე კარგა მაღლა ამოცურებულიყო და თოვლით დაფენილ ქალაქ თფილისს თავის ვერცხლის ფერი სხივებით მბიარულათ დაჰკრავდა; სუსხიანი ყინვა და ქარი აქეთ-იქით თავისუფლათ დაკროდა, ყველაფერს შეუბრალებლათ სუსხავდა. ქალაქი ღრმა ძილს ძისცემოდა. ყველგან იდუმალი სიჩუმე გამეფებულიყო.

ქალაქის გულში მედიდურათ ამართულიყო მრავალ სართულიანი, უზარმაზარი სახლები, რომლებიც წვრილ კოხ მაბებს ამაყად გადასცქეროდნენ. აქ, თბილათ, ტკბილათ დაბუდებულიყვნენ, ფუფუნებაში აღზრდილი, განცხრომის შვილნი; იქ კი, გაყინულ პატარა ოთახებში, ძეებში შეეუნაქულიყვნენ, რომლებსაც სულის ჭმეხუთვი ძენწი ცხოვრება ძილშიაც კი მოსვენებას არ აძლევდა.

ქალაქის განაპირას, ერთ დაბალ და პატარა სახლის სარკმელიდან სუსტი შუქი გამოკრთოდა, რომელიც მთვარის სხივებთან უსწორო ბრძოლაში ილეოდა, იკარგებოდა. ოთახში ერთ მხრივ, ხის უბრალო ტახტზე გაშლილ ეუკეიან ლოგინში, ჭეკეყიანივე პერანგით, ძველ ფინჯაკ წამოსხმული, ომა გაბურძგნული ძალზე გამხდარი და სანთელივით ჩამოყვითლებული, ჯერ ისევ ახალგაზდა კაცი უძრავ ქანდაკებასავით იჯდა და, ღრმად ჩაფიქრებული, ლამპის შუქს მისჩერებოდა. მის დაღვრემილ, დაღარულ და დანაოჭებულ შუბლს ეტყობოდა

სახე ეკმუხნოდა და მოყვებოდა ემწეო, მწარე ქვითინს. ვანო ბეკერჯელ ჩაეკვროდა დედის მაგივრათ, მისი საყვარელი დედილოს თითებით გაკეთებულ ბალიშს, ენინანათ გადაჰკოცნი, და ზედ ცხარე მაგრამ უმნკო ცრემლებს აპკურებდა.

წარმოუდგენელი და აუწერელი იყო ვანოს სიხარული, საშობაოთ რომ პირველათ გაემგზავრა სოფლისაკენ. გზაში ყინვა ხელ-ფეხზე ეეცხლს უკიდებდა, მაგრამ ის მაინც მიფრინავდა. მაღლობ ადგილზე, ტყის პირათ გაშენებულ სოფელს, რომ თვალი მოჰკრა, გული ისე ძალუმათ აუძგერდა, თითქო ბუდიდან უნდა გადმოვარდესო- სოფელში რომ შეეიდა, ვანოს თავბრუ დაესხა; დედა წინ ღიმილით მიეგება, ენინანათ ჩაკოცნა და გულში მაგრათ ჩაიკრა. ვანოს ნეტარების ცრემლები გადმოსცვიდა და თავ-დავიწყებული თვითონაც ძუძუებში მაგრათ ჩაეკრა. ორი კვირა გახარებული ვანო, გიორგიდან გამოშვებულ ჩიტივით, ოჯახში და მთელ სოფელში მოუსვენრათ დაკროდა. სანათლიღებოთ კი ის ტირილით ძალათ გამოამგზავრეს ისევ გორისაკენ, რომელიც მისთვის საპყრობილეს წარმოადგენდა..

მთელი რვა წელიწადი მას უმთავრესათ ცხოვრებაში გამოუსადეგარი საგნებით და რაღაცა ზღაპრებით ულაყებდნენ ტვინს. უხალისო, გონების დამაჭლუნგებელი სწავლა-კბილვას ვანო უხალისოთვე ეკიდებოდა და კლასიდან კლასში ძლივ-

ლა, რომ ცხოვრებას მისთვის ბევრი სიმწარე ეჩვენებინა და ბევრი ბილლამი დაელევნებინა. მს მორდეველ, შავთვალებს და ნაკეთებინერ სახეს ლამპას შუქი სჯ ტყო დასთამშებდა და იდუმალათ ელამუნეგოდა.

ოთახის მეორე მხარეს, იგივე ტახტზე მისი მეუღლე ოთ ხის წლის ბავშვთან ერთად იწვა და ხან გიჟებით ძილში გმ ნვდა. ტახტის წინ აკვანი იდგა, საიდანაც ქორფა ბავშვის ნელი ფშვინვა მოისმოდა.

— როდემდის უნდა ვიტანჯო ასე?! ნუ თუ ჩემს წამებას დასასრული არ უნდა ჰკონდეს?!. სრული წელიწადია, რაც უსაქმურ.ო, მთელ ქალაქში ბშიერ ძაღლსავით დავწანწალებ და ლუკმას ვერსადა ვშოულობ!

ოდესღაც ამხანაგ მუშების საღმერთებელი და საყვარელი ლეონი. უბოლო მჩრთო გადავქცეულ-ვარ. მოვძულდი, მოვძულდი ყველან ზუოგი შემომაქცია იძისათვის, რომ ბშიოო ვარ. დიახ, მე დღეს ქვეყნის ზედ-ეეტ ბარგად ვარ გადაქცეული. ცოლ-შვილაც, ოდესღაც საყვარელმა ცოლ-შვილ.ბაც კი, მომძიტელა, სახლში ვერ შემოვსულ-ვარ; ვეო შემოვსულვარ ინისათვის, რომ ბავში ცალიერ ხელნი შემოცქნვინის, რაც ძე გულს მიკლავს. სულს მიხუთავს... ყველაფერი "მეშეჯერა, ძეჯვარება სახლი, ცოლ-შვილიც, ჩემი თავიც...

— იქედი გადამიწყდა, ბნიასი გამომელია; ტუუილია ყველაფერი, ადარაფერი იქნება.., ამოდენა მშიერ ხალხსი, სდე რას უნდა გავხდე? სად ვიშოვნი ლუკმას?!. სახლში პური აღარა გვაქვს... ღილაზე ბავშვი პურს მომთხოვს... მეპურე აღარ ბაძლევს...

— განა ეს სიცოცხლე სიცოცხლეა?!. კაცი წლობით მშიერი დაეხეტებოდ მშიერ ცოლ-შვილის ტანჯვას თვალით უყურებდე—განა ჯოჯოხეთში ამაზე მეტი რამ იქნება?!

ლეონი ნელ-ნელა ადგა, ორი-სამი ნაბიჯი ფრთხილით გადადგა და მძინარე ცოლ-შვილს გადაეხედა. მათ ამინარე სახეზედაც კი ტანჯვა, გაჭირვება და შიმშილი იხატებოდა; ჩაძო ყეთილები ბავში თითქო საყეედურის სახით უყქროდა. რომ ხვალისთვის მას პური აღარა ქონინთ.

ლეონი აენთო. მას თავში რაღაც ეზრმა გაუელვა, თვალები გაუბრწყინდა. და რაღაცას დაუწყო ძებნა. მის ხელში გაჩნდა მოსაკეცი დანა... სული გაკეთდა და დამნაშავეს ეთ ქუდულათ აქეთ-იქით დაიწყო ეკქრა. შემდეგ ფრთხილად მიეიდა ცოლ-შვილთან და სიბიეს ამღვრეულ და სისხლ-ძორეულ თვალებით ლიდხანს აეკქოდბოდა...

—„მშვიდობით, მშვიდობით, ჩემო ცოლ-შვილო! ეჩემოთ უფრო მეგიბრალებენ"! წაილეღლეული, თითის ფრჩხილებზე შედგა და ფრთხილათ თავისი გასუფთავლი ტუჭი სამოაეეს რიგ-ოიგად შეიხო... ბავშვები ოდნავ შეიშეეშნენ...

ლეონი ისევ ფრთხილათ გამობრუნდა უკან და შუა ოთახში გაჩერდა. თვალებს გიეკვეთ ატრიალებდა... უცეტ ოამდენჯერმე ჰაგერში გაიიელვა დანამ... და ლეონი ყელ გამოლაღრული იატაკზე გაიშლართა ხრიალით. ამ ხმაურობაზე ცოლი გიეკვეთ წაიოგიოდა და, რა დაინახა იატაკზე გაშხლართული ქმარი წვალ-კიეკილით მოვარდა.

— რათ დამღიკეპე, შე ჩემი ცოდით სავსეეგ?

— უჩემოთ ხალხი უფრო შეკვიბრალებს... გიპატრონებს!...—ძალიე გასაგონათ წაჩურჩულა ეანმ, რომელიც სისხლიდან იცლებოდ და ნელის კანკალით სიცოცხლეს ესალმებოდა... **ს. პართენაშვილი.**

მეოოე სახელ. დუმის სოც.-დემ. ფრაკციის გასამართლება.

(მთავრობის ოფიციალური ცნობა)

(დასასრული *)

2) სოპატენიცა, პროროზოვისა, სტბოტენისა, არხიპოვი, კოლასნიკოვი, ტრავლევი, ეპშტეინი, დოლ-

*) იხ. „ცის ნათი" № 3.

ძლივობით გადადიოდა. მისი ეონეგბის სისტემატიურათ დამბახნჯებას ზედ ზნეობრივიც ერთოდ. აღმზრდელები ვანოსაგან და მის ტოლებისაგან უმთავრესად მორჩილებას მოითხოვდნენ, რაც მოწ ფეებს მონათ და უსიტყვო მჩრთთა ხდიდა, მაგრამ ვანო, მასწავლებლების და აღმზრდელების აზრით თავის ურჩობით და შეუპოოერობით სხვა მოწაფეებისაგან განჯიარჩოდა.

თექვსმეტი წლისა იყო, როდესაც ვანომ სასწავლებელი, როგორც იყო, დამთავრა და სასულიერო სემინარიაში გადავიდა.

ვანო უფრო ცივთ და უგულოდ მიიღეს სემინარიის ძველი შენობის დახავსებულმა კედლებმა; მორკალული, სამ-სართულიანი შენობა, მაღალი გალავანით შემოფარგ ული ეზო, გარეგნობითაც კი ნამდვილ სატუსაღოს წარმოადგენდა. თვითონ სასწავლებელში გამეფებული იყო ბიუროკრატულ-კლერიკალური რეჟიმი, რომელიც ანფორიან „ინნოვანიკებს" უმზადებდა სახელმწიფოს.

ხშირი და გაჭიანურებული წირვა-ლოცვა და თავის მომბეზრებელი საკბილაი გაკვეთილები, ტუსაღებივით გამომწყვდეულ პანსიონერ-სემინარიელებს მძიმე ლოდათ აწვათ კისერზე და დღეში მხოლოდ ორი-სამი საათით უშვებდენ ქალაქში. ისინი სრულებით მოწყვეტილნი იყვნენ გარეშე ხალხს. და მის ცხოვრების მიმდინარეობისაგან გარიყულნი, დაჩაგრთხლნი და გულჩათხრობილნი მხოლოდ თავის ებურ ცხოვრებას ეწონდენ.

ფარისეველობის, გიიძვერობის, ხელის ლოკიკობის, ჯაბუშობის, და სხვადასხვა გვარ უზნეობის მაგრათ ქონდა ფესვები გადგმული ამ „წმინდა ბერების" სამწყსოში ვანო ხე დავდი, გრძნობდა ყველა ამას და უზომოთ ეზიზღებოდა, როგორც ბერები, ისე მათი ნომბრე მონა-მოწაფეების დიდი ნაწილი. მასში თანდათან ღღვიძდებ ნამდვილი, პატიოსანი ადამიანი, რომელიც ხედავდა, რომ ქრისტეს იდეალი, მისი მოძღვრება ბერებისაგან იყო გადამახინჯებული თავიანთ სასარგებლო. ბერებისაგან ახსნილ-განმარტებული ქრისტეს მოძღვრება, ისე შორს იყო სინამდვილისაგან, როგორც ცა და დედამიწა.

ასეთი წესწყობილების აშმორებულ ქაოსში, თავისუფლათ მოკალთებული და გაბატონებული სემინარიის ინსპ.�იცია, ვითარცა „მწყემსი კეთილი," სასტიკათ სდარაჯობდა თავის „სულიერ შვილებისაგან" შემდგარ სამწყსოს და ყველანაირათ ცდილობდა, რომ სქელ და ბნელ კედლებში გარედგან საშიშარი სხვა რაიმე ცუდი მიმართულება არ შემოპარულიყო. მაგრამ, მიუხედავად ბერებისა და მათი ჯაშუში შეგირდებისა, თვალყურის დევნებისა, იგი ეკეშმარიტი მეცნიერული შუქ ი საიდანღაც შემოდიოდა და მოწაფეების ერთ ჯგუფში ღრმა კვალს ავლებდა. ეი ამ ჯგუფის მოთავე-შეგირდებმა ვანოში შენიშნეს ნიჭი და თავის ფარული გოვი დაეორგანიეეი-დამნაშავეეირინ იმაში, რომ 1907 წ. პეტერბურგში მონაწილეობა მიიღეს აკრძალულ საზოგადოებაში, რომელსაც სამხეკრო ორგანიზაციას უწოდებდნენ და რომელიც დაარსებულია რუსეთის ს.-დ. პარტიის პეტერბურგის კომიტეტთან, რომელმაც მათთან შეთანხმებით წინ-და-წინ მიზნათ დასახა შეარაღებული აჯანყების და ჯარებში არეულობის (ბუნტის) გამოწვევით ძირს დასცეს რუსეთში ძირითად კანონებზე დამყარებული სახელმწიფო მართვა-გამგეობა და დააარსოს დემოკრატიული რესპუბლიკა; ამასთანავე სოციალიზაციი, ძარიზოვისა და ოუბბატინისა, 1907 წ., პეტერბურგში, აპრილისა და მაისის თვეებში, მართავდნენ პეტერბურგის გარნიზონის ჯარისკაცთა დფფიციერ კრებებს, ნამგრეტნის ფანტენკაზე 129 № სახლში და ბოლ ტენიკეი ინსტიტუტის სტუდენტთა საკოთ ოველ ბინაზე. მათგანაც შეკრებილ ჯარის-კაცებთან მართავდნენ პროპაგანდას, რომელიც შეეხებოდა ჯარის სხვა და სხვა ნაწილებში ჯარის-კაცთაგან საიდუმლო კომიტეტების დაარსებას, რომელთა წარმომადგენლები უნდა ცდილიყვნენ შეეერთებინათ ჯარის თითოეულ ნაწილის ყველა ოეეოლიუციონური ელემენტები და ხელმძღვანელობა გაეწიათ მათ შეეოთებულ ოქმედებისათვის, უნდა გაეძარცთათ აგრეთვე მათ შორის პროპაგანდა, შეეკრიბათ ფული, სხვა და სხვა რეეოლიუციონურ საჭიროებისათვის. შეიმეშვეეს და შეადგინეს პეტერბურგის გარნიზონის ჯარების სახელით ნაკაზი, რომელიც მიმართული იყო მეორე სახ. დუმის ს. დ. ფრაქციის მიმართ და რაშიც ჯარების სახელით პირდებოდნენ, რომ საჭირო დროს ფრაქციის მოწოდებაზე ჯარში აჯანყებას გამოიწვევდნენ ეა ძალით დიაცადენ ნაკაზში მოყვანილ რეეოლიუციონურ მოთხოვნებს; ნაკაზის წერებში სულ სხვა გვარი მოძღვრები გაიცნეს.

ვანო, თითო-ორ-ლა სანდო ამ ხანაგებთან ერთად, ხალისიანათ შეუდგა თვითგანვითარებას: მათთან ერთად ის, ბერებისაგან ნება დაუფთეელ და არა-ლეგალურ წიგნებს ფარულათ ბეერსა კითხულობდა, ფარულსავე წრეებში სხვა და სხვა აღძრულ კითხვებზე აღტაცებით სჯა ბაასობდა, კამათობდა და სხვა. ვანოს თანდათან გონება უნათლდებოდა, თვალები ეხილებოდა და, როგორც ბუნებას, ისე ცხოვრების განვითარება—მიმდინარეობას მეცნიერულთ აეკქრდებოდა. იმ ზღაპრებზე კი, რომლითაც გულ ჩახვეული ბერები მას ასე გულ მოდგინედ თავს ულაყებდნენ, ვანოს ახლა ეცინებოდა.

ვანოს მსოფლიო მხედველობა უფრო გაიღრმავა—გაფართოდა და დაადგინრგვინ მარქსის მოძღვრებამ, რომელმაც ის ჩაახედა ცხოვრების ნამდვილ გულში. აქ მან ნათლად დაინახა კაპიტალისტურ ქსელში გამეული, გაყვლეფილი, თავ.განწირული პროლეტარიატი. მეცნიერულმა სოციალიზმმა ვანოს დანახვა ახალი ჰორიზონტი, რომლის მწვერვალოზედაც ბრწყინავდა პროლეტარიატის საკაცობრიო, დიდებული სოციალიზმის იდეალი. მან ღრმად შეითვისა და შეისისხლორცა ეს იდეალი და თავის სიცოცხლის მიზნათ ბრძოლა დასახა.

მაგრამ ენატანია შეგირდებმა, სხვებთან ერთად, ვანოსაც გაუგზავნეს მოთავე-შეგირდებმა ვანოში ფარული წრეებში სიარული, აკრძალულ წიგნების კითხვა და ყველა ეს უმაღლე ბერებს დაწვრილებით ჩაუყენეს.

შეტორტმანდა დახავსებული ქაობი, შეშფოთდნენ მისი თავისუფლად მცხოვრები ბერები, დეკანოზებ მთ ძველებური ძილი და მოსვენება. ინსპექციამ ვანოსაც სასტიკათ დაუწყო დევნა; გამოცდილმა აღმინისტრატორმა ბერმა-ინსპექტორმა ბეერჯელ თავის ხელით გატეხა ვანოს წიგნების ყუთიც და რაღაცა ეშმაკეული წიგნები აღმოაჩინა, რისთვისაც ის სხვებთან ერთად რამდენიმე დღე კარცერში მშიერი აყურყუტა ეს.

ამის შემდეგ ბრაზიანმა ინსპექციამ კბენას მოუხშირა და ვანოს მოსვენებას არ აძლევდა. მას სემინარიის დასრულება არ აკალეს და, როგორც ცუდი ყოფა-ქცევისა და მიმართულების მოწაფე, მეხუთე კლასიდან დაითხოვეს.

II

ჯერ ისევ მეოოეე კლასში იყო ვანო, რო მას დედა მოუკვდა, მაგრამ ვერც ამან დაიმონა და ახალგაზდური იმედებით და ოცნებებით აღსავსე ვანო, მომავალს ულიმოდა, სემინარიის კედლებიდან პირდაპირ ცხოვრების აღელვებულ ტალღებში გადაეშვა. ცხოვრების ზღვამ ის მაშინვე აქეთ-იქით მიაქანა-მოაქანა და თვალ წინ ბევრი უსიამოვნო და აუცილებლივ გადასაპრელი პრაქტიკული კითხვები წამოუყენა. საპირო იყო პირველ ყოვლისა რაიმე გადასაცემათ შეადგინეს სამხედრო ორგანიზაციის წევრთაგან (ჯარის კომეთაგან) დეპუტაცია, რომელმაც, 1907 წ. 4 მაისს, პეტერბურგში ს.-დ. ფრაქციის ბინაზე მიტანა ის და გადასცა ფრაქციის წევრებს.

3) მოკლეოდ ფიშერი დამნაშავეი იმაში, რომ თუმცა იგი არ ეკუთვნოდა აკრძალულ საზოგადოებას, რომელსაც რ. ს.-დ. მ. პარტიის სამხედრო ორგანიზაციას უწოდებდნენ, დიუთმო სამხედრო ორგანიზაციას თავისი ბინა, ნამგრეტნის ფონტანკაზე სახლი № 129, სადაც მისი თანხმობით იმართებოდა საიდუმლო საზოგადოების წევრთა კრებები; ანას ის ჩაეიოოდა მიუხედეეთ იმისა, რომ იცოდა, თუ რა ჭმნდათ მიზნათ დასახელებულ აღრძალულ ორგანიზაციებს და არც ჭორნდა საპატიო მიზები არ ეცნობენ ანასთ კრებების შესახებ საფთანადო ადგილობრივ მთავრობისათვის.

დასახელებულ საიდუმლო საზოგადოების საქმის განხილვა დაიწყო სენატის განსაკუთრებულ „პრისუტტეეიმი" ამა წლის 22 ნოემბერს და დასრულდა 1 დეკემბერს. სასამართლოს გამოძიების თანახმათ გამოწვეული იყო 31 მოწმე საბრალმდებლო ოქმთან ერთათ შენდგენილს სიით და 33 მოწმე კი სენატის განსაკუთრებულ „პრისუტტეინისგან" ბრალდებულთა და მათ დამცველთა შუამდგომლობის თანახმათ; მოწვეული იყო ნ ეკსპერტი, ორი—პროკურორის მოთხოვნით და ორიც ბრალდებულ ვორობიევის თხოვნის თანახმათ.

სასამართლოს სხდომის გახსნისა და თავმჯდომარისგან ყველა ბრალდებულთა ჩვეულებრივ გამოკითხის შემდეგ, ბრალდებულება—სეროვმა და წყრეთელმა განაცხადეს, რომ მათ უნდათ „პრისუტტეიეს" წარუდგინონ თავიანთი განცხადება; ამაზე თავმჯდომარემ უპასუხა, რომ პროცესის ეხლანდელ მომენტში მხარეებს (стороны) უფლება არა აქვთ, რაიმე განცხადება წარმოადგინონ.

მაშინ ერთმა დამცველთაგანმა გამოუცხადა „პრისუტტეიეს". რომ ბრალდებულთ სახეში აქვთ შუამდგომლობის -ლქვრა, რომ სასაძართლოს სხდომები საჯაროო და ღია იყოს; თავმჯდომარემ დამცველს უპასუხა, რომ ეს კითხვა „პრისუტტეიემ" უკვე გადაწყვეტა თავის ერთ წინასწარ სხდომაზე და სახელმწიფოს წესიერებისა და სასამართლოს სხდომების სისწორის უზრუნველ საყოფათ საჭიროთ ცნო, რომ სხდომები ხალხის დაუსწრებლათ მოახდინოს. შემდეგ ამისა თავმჯდომარემ განკოოგულება მოახდინა გამოეცხადებინათ სია გიმოწვეულ მოწმეებისა, მარა ბრალდებულება ყვირილით დაარღვიეს სასაძართლოს სხდომის წესიერება. სხდომის ხალიდან გაყვანილ იქნენ ყველა ის ბრალდებულნი, რომლებმაც ყვირილით წესიერება დაარღვიეს. გავიდნენ ზალიდან 30 ბრალდებულნი და მათი დამცველებიც, რომლებმაც გასამართლ ების დასწრებაზე უარი განაცხადეს. დარჩნენ ზალაში 19 ბრალდებულნი და მათი დამცველები. წესიერების აღდგენის შემდეგ, წაკითხულ იქნა მოწმეების სია,

მოწმეების ჩვენების ჩამორთმევის შემდეგ, სამ დღე ნახევრის განმავლობაში, წაკითხულ და გამოკვეკნებულ იქნა საბუთების უმეტესი ნაწილი, რომელიც შეეხებოდა საქმეს და თვალსაჩინო დამამტკიცებელ საბუთათ ჩითვლებოდა; ყველა ეს საბუთები ნახულ იქნა დუმის სოც.-დ. ფრაქციის სადგომში, 8 მაისს და 1 ივნისს, როცა 55 ბრალდებულნი, რომლებიც ს.-დ. ფრაქციას ეკუთვნიან, გაჩხრიკეს.

საბუთიდან მტკიცდება, რომ 1906 წლის აპრილში, სტოკჰოლში გმართული რ. ს.-დ. მ. პარტიის სიეზდი, შეეხო რა სახ. დუმის მნიშვნელობას, როგორც საკანონ-

ადგილის შოვნა, რადგანაც მოხუცებული მამა და ძმები მას შესაკერადენენ. არც მამა მის გაჩნდა საცხოვრებელი და სულ ვანოს სწავლას გადაადგო. ამიტომაც მას გულით სურდა, რომ მეოდლებისაგან გაწამებულ დიაკვნის შვილი მეოდლათ გამოსცლოდა; ეფრემა (ასე ეძახდენ ვანოს მამას) ამ ოვლიდი სულდგმულობდა და ვანოს სულ მუდამ ამას ეშფოთარებოდა; მაგრამ ვანომ გადასწყვეტა, რათაც უნდა დასჯდომოდა მეოდლათ არა კურთხებულიყო, რის გამოც გაოცებული და გულდაწყვეტილი მამა უნუგეშოთ შესაკერადენ და თავის ურჩუნენ და ურჩ შვილს.

ვანოს თვალწინ ორი სხვა და სხვა ცხოვრების გზა იყო: პირველი,—თბილი, ტკბილი და უზრუნველყოფილი კერძო ცხოვრების მოწყობა, მეორე,—საზოგადოებრივ ცხოვრების სარბიელზე ათასი დაბრკოლებებით სავსე მოქმედება და მუშაობა.

მან უყოყმანოდ მეორე გზა აირჩია.

ვანო პირველად ბევრგან შეეცადა, სასულიერო წოდების გარეშე, სხვა სამსახურის შოვნას, მაგრამ მას, როგორც დათხოვნილ სემინარიელს, ყველგან ცივი უარით ისტუმრებდნენ; საჭირო იყო მისთვის პროტექცია, მაგრამ, ხელის გამმართავი არავინა ჰყავდა და არც თუ ფული ქონდა, რომ ქრთამი მიეცა.

ყველა ეს ახალგაზდური ილიუზიები და ოცნებები დაფუტა, როდესაც ცხოვრების სინამდვილემ მას ცივთ ჩაუშტერა თვალები. ვა-

მდებლო წარმომადგენლობით დაწესებულებას, მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ პარტიის საიდუმლო ორგანიზაციების რევოლიუციონური მოქმედება აქითკენ უნდა იქნას მიმართული, რომ დუმამ დაკარგოს კონტრ-რევოლიუციის იარაღის მნიშვნელობა და გადაიქცეს რევოლიუციის საშუალებათ და იარაღათ. ამ მიზნით პარტიულმა სიფხიზლემ, უარყო რა დუმის არჩევნების ბოიკოტი პარტიის მხრივ, წინადადება მისცა პარტიის ყველა საიდუმლო ორგანიზაციებს ენერგიული მონაწილეობა მიიღონ დუმის არჩევნებში და გაიყვანონ დუმაში, რაც შეიძლება მეტი რიცხვი, პარტიის კანდიდატებისა ამასთან თავის აღმასრულებელ ცენტრალურ ორგანოს—პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს—მიანდო დუმაში პარტიის კანდიდატთაგან, რომლებიც კი დუმის წევრებათ გავიდოდენ, შეადგინოს დუმის ფრაქცია, რომელიც წარმოადგენდა რა პარტიის ლეგალურ ორგანიზაციას, იმოქმედებდა პარტიის ცენტრალურ ორგანოსთან ცენტრალურ კომიტეტთან და პარტიის სიფხიზის დირექტივებთან შეთანხმებით. ამასთან ერთათ 1906 წ. პარტიულმა სიფხიზმა განსაზარა, რომ იმ ბრძოლამ რომელიც მოწყდინებულია გამოგლეჯოს მთავრობას ხელიდან სახელმწიფოებრივი ძალა-უფლება და შესცვალოს სახელმწიფოს არსებული მართვა-გამგეობა დემოკრატიულ რესპუბლიკით, უკვე დაგვიყენა გადასაჭრელათ კითხვა შეიარაღებულ აჯანყებაზე და ისეც დაიყენა ხალხი აუცილებელ აჯანყების წინ, რომლის გამარჯვება ბევრათ დამოკიდებულია ჯარების დეზორგანიზაციაზე და ამის ერთი ნაწილის მაინც აჯანყებულ ხალხისკენ გადასვლაზე. ჯარში ასეთ ცვლილების მოხდენა, სიფხიზის აზრით, შეიძლება ენერგიული პროპაგანდით, როგორც ჯარების სხვადასხვა ნაწილებში და სამხედრო სასწავლებელთა მოსწავლეებში, ისე გლეხკაცობაში და ქალაქის წვრილ-ბურჟუაზიაში, რომელთა აჯანყებაში მონაწილეობა შესაძლებელია მოხდეს იმ ნიადაგზე, რომ ხალხის სხვადასხვა ჯგუფები სხვადასხვა ალაგას ნაწილ-ნაწილათ და თანდათანობით ჩაჩეული უნდა იქმნენ მთავრობასთან ენერგიულ, აქტიურ ბრძოლაში. ამიტომ სიფხიზმა პარტიულ ორგანიზაციებს წინადადება მისცა, დირექტივების სახით, გააძლიერის პროპაგანდა და ორგანიზაციული მოქმედება ჯარებში და სამხედრო სასწავლებლებში, გამოწვეოს კონფლიქტები დუმასა და მთავრობის შორის, შემოიკრიბოს დუმის ს. დ. ფრაქციის გარშემო ქვეყნის ყველა რევოლიუციონური ელემენტები და ყოველგვარის საშუალებით გლეხთა ეკონომიური მოთხოვნენები დაუკავშიროს პოლიტიკურ მიზნის, გამართოს რა აგიტაცია გლეხებში გაფიცვების მოსაწყობათ, გადასახადებზე უარის სათქვენოთ, მემამულეთა მიწების და პურის წასართმევათ. მთავრობის დაწესებულებათა წინააღმდეგ ბოიკოტის გამოსაცხადებლათ და ადგილობრივ მთავრობის ნაცვლათ ხალხის მიერ ახალ მთავრობის ასარჩევათ; ამავე დროს ეცადოს, მასსა ის შეგნებამდე მიიყვანოს, რომ შეუძლებელი იყოს მისი მეფეთასან და მთავრობასთან შეთანხმება, რომ აუცილებელი გახდეს შეიარაღებული აჯანყება. სხვა საბუთებ შორის აღმოჩნდა პარტიის ცენტრალურ კომიტეტის რეზოლიუციაც, რომლის თანახმათ დუმის გახსნამდე, ზემოხსენებუა საფუძველზე, მოწყობილი იქნა ჯერ კომიტეტი დუმის ს.-დ. ფრაქციისა, რომელშიაც შევიდნენ პარტიის კანდიდატებიდან დუმის წევრებათ უკვე არჩეული პირები და პარტიის დაფარული ცენტ. კომიტეტის ზოგიერთი წევრებიც, მერე შედგენილ იქნა თვით ფრაქციაც. დამონ მწარე გამოცდილებამ დაარწმუნა, რომ ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში კაცთ-მოყვარეობა, შებრალება და სხვა ამისთანები მხოლოდ ცარიელი სიტყვებია, რომ გადამეტებულათ გაეგოისტებულ ადამიანებ შორის სასტიკი ბრძოლა, ულმობელი ეგზისტენციალური და აშკარა წეწვა-გლეჯვა ატეხილი.

ცხოვრების კიბის მაღალ საფეხურებზე მდგომი, ჩასუქებული კაცუნები მას ზევიდგან ამაყად დაჰყურებდნენ და ოდნავაც ყურადღებას არ აქცევდნენ მის უნუგეშო მდგომარეობას. საზოგადოების დაბალ, ფართე წრეში კი, რომლის შრომაზე, ტანჯვა-წვალებაზე და ცრემლებზე დაყრდნობილიყო მაღალ წრეების განცხრომა და ბედნიერი ცხოვრება, გაცილებით მეტი სოლიდარობა, სიყვარული და ადამიანობა ღვიოდა. ვანოც ამ წრესთან ერთად ნივთიერ გაჭირვებას და ზნეობრივ დაწინდვას ითმენდა, მაგრამ ყველა ამას ვეჟაკურათ იტანდა.

ვანომ თბილისში იწყო ცხოვრება, სადაც მას, შეძლებისა დაგვარად, ყველიანაირ დასმარებას უწევდნენ თავის ჯგუფის ამხანაგები, რომლებიც სემინარიის კედლების გარეშეაც მრავლად მოიძებნებოდნენ. აქ მან გაიცნო სხვა მოწინავე ამხანაგებიც, მათი შემწეობით იშოვა კერძო სამსახური და მათთან ერთად საზოგადო მუშაობის ფერხულში ჩაება.

ამ ჯგუფს შეადგენდნენ, ეგრედ წოდებული, „მესამე დასელები“, რომლებსაც მეოთხმოცდა-ათე წლებიდგან ჩვენი დახვეგებული, ნახევრად ფეოდალური საზოგადოებრივი ცხოვრება მარქსისტული მოძღვრებით გაანათლეს. ახალ პროლეტარულ მომდინარეობას სათავეში ჩაუდგნენ და, ამნაირად დახასებულ ცხოვრებასთან ერთად საქართველოს ძველი ბურჯებიც ძირიანად ფესვიანად შეარყიეს.

ვანო უფრო დაახლოვებულ ამხანაგებთან ერთად უმთავრესად ფარულათ მოქმედება: მართავდა მუშებს წრეებს, ავრცელებდა სხვა და სხვა წიგნებს და სხვა.

ამ გვარ მუშაობის დროს, ვანოს ბევრნაირი საფრთხე ელოდა, ხშირად მიეყარდნილ, ბნელ სარდაფებში დაიარებოდა და საზოგადოთ დიდ გაჭირვებას იტანდა, მაგრამ ის თან და თან იწვრთნებოდა, ფოლადდებოდა და ენერგიის იორკეცებდა, მას სიხარულით გული ევსებოდა, როდესაც ხედავდა, რომ გაყვლეფილ, შეუნგებელ და დამონავებულ მუშა ხალხში სინათლე შედიოდა, საერთო ინტერესების შეგნება ერცელდებოდა და მით შორის სოლიდარობა მყარდებოდა. ვანოს შეგნებასთან ერთად ხალხში ზნეობრივი სისპეტაკე და ადამიანობაც შეჰქონდა, ყველას ძმობა-ეროობის და სიყვარულის ბადეში ახვევდა.

ვანო დავაკაცდა. შავად ამწყანებული მოხდენილათ დაუკოკრდა, მაღალ და ფართე შუბლზე სერიოზული გამომეტყველება კაა მჭრუნველობა ადებეშდა.

(შემდეგი იქნებ.)

კიდებულება, რომელიც პარტიულმა სიფხიზმა წინდაწინ განმარტა, ფრაქციასა და საიდუმლო ცენტალურ კომიტეტს შორის, იმდენათ მტკიცე და აშკარა იყო, რომ ის დეკლარაცია, რომელიც ბრალდებულმა წერეთელმა 1907 წელს 6 მარტს წაიკითხა დუმაში, შეადგენილი იყო საიდუმლო ცენტრ. კომიტეტის ერთ-ერთ წევრის მიერ. გარდა ამისა, განხილულ საბუთებიდან, უმთავრესათ თვით ბრალდებულთა წერილებიდან, გამოიშვარადდა, რომ ისინი ზოგ შემთხვევების გარდა, მტკიცე კავშირს იქერდენ საიდუმლო პარტიულ სხვადასხვა ორგანიზაციებთან, ოპერის სხვადასხვა ადგილებში და იწერებოდენ, რომ ისინი პირველ რიგზე დუმის კანონმდებლობით შრომას ნუ კი სჩათვლიან, არამედ, რევოლიუციონურ აგიტაციას მცხოვრებთა მასსებში, ხალხში სიარულს, მის ასაღელვებლათ და მცხოვრებთა სხვა და სხვა ჯგუფების შესაკავშირებათ და დუმის რევოლიუციონურ უმთავრეს შტაბათ გარდაქცევას. ამ წერილების ავტორები საპიროთ სცნობდენ დუმის, რაც შეიძლება ხანგრძლივ არსებობას, ვინაიდან, რამდენათ დიდხანს იცოცხლებს დუმა, რამდენათ მარჯვე და ძლიერი იქნება დუმის ტრიბუნიდან გამართული აგიტაცია სახალხო ბრძოლის გასაწევათ, იმდენათ უფრო მალე და საკმაოთ შეგროვდება რევოლიუციონური ძალა. ამავე დროს სასამართლოს გამოძიებამ აღმოაჩინა, რომ ს.-დ. დუმის ფრაქცია ადგენდა, ამრავლებდა და საიდუმლო გზ თ აურცელებდა წერილობითი მოწოდებებს, როგორც საიდუმლო ორგანიზაციების მიმართ, ისე მთელ იმპერიის მცხოვრებთადმი. მოწოდებებში ფრაქცია აცხადებს, რომ მისი მოქმედები იქეთკენაა მიმართული, რომ გარევოლიუციონერდეს დუმის გარეშე დამოკიდებულება და ურთიერთობა მცხოვრებთა დუმა-ს კანონმდებლობითი მოღვაწეობაში ჩარევით, ამასთან იგი (ფრაქცია) ტენდენციურათ აშუქებდა ყოველთვის ყოველ კითხვას დუმაში და მცხოვრებთ წინადადებას აძლევდა შეედგენინა თავიანთი ნაკაზები და ეგზავნათ დუმაში ს.-დ. ფრაქცის სახელზე; დაბოლოს ყოველ თავის წერილში ს.-დ. ფრაქცია მცხოვრებთ მოუწოდებდა შეერთება-შეკავშირებისაკენ, ვინაიდან მხოლოდ შეკავშირებული ძალით შეიძლება მთავრობას ხელიდან გამოვგლიჯოთ სახელმწიფოს ძალა-უფლება და გადაეცეს იგი ხალხსო. ასეთ წერილის შედეგი ის იყო, რომ გაჩნდა ორასზე მეტი ნაკაზი მცხოვრებთა სხვა და სხვა ჯგუფებისაგან და ჯარების ზოგ ნაწილებისაგანაც, ბევრი ნაკაზი იპოვეს თვით ს.-დ. ფრაქციის სადგომში და ზოგიც კერძოთ მის წევრებთან. ნაკაზები შეიცავდნენ რუსეთში დემორატიულ რესპუბლიკის დაარსების მოთხოვნას, დაპირებას რომ დუმის მოწოდებაზე იარაღით ხელში გამოვლენ და ისე დაიცავენ თავიანთ რევოლიუციონურ მოთხოვნებს. ამასთანავე აღმოჩნდა, რომ ზოგი ნაკაზები, რომლებიც შედგენილი იყო სხვა და სხვა ადგილებში, ერთნაირი იყო არა მარტო შინაარსით, არამედ ფორმითაც და უმეტესი ნაწილი შედგენათ ფრაქციის წევრთა თხოვით, ზოგჯერ სანმეშო ნაკაზებს უგზავნიდენ მცხოვრებთ ფრაქციის წევრები და ზოგჯერაც თვითონ იდგენდნენ შესაფერ ნაკაზებს; აღმოჩნდა, რომ თითქმის ყველა ნაკაზები პარტიის საიდუმლო ორგანიზაციების აგიტატორთა თხოვნებით იყო შედგენილი; აღმოჩდა, რომ შედგენის დროს რევოლიუციონური მოთხოვნების გატარების მიზნით მაინ ავიდენ მოთავეები მცხოვრებთაგან ასეთ ნმკაზებს ნამდვილ მნიშვნელობასა და აზრს. საქმის ყველა გარემოებათა და ყოველ მხრივ გულმოდგინეთ განხილვისა და მოდგენ მხარეების კამათის მოსმენის შემდეგ, სენატის განსაკუთრებულმა „პრისუტსტვიემ“ 1 დეკემბერს ყველა ბრალდებულთა რიცხვიდან დამნაშავეთ ცნო მათ მიერ ჩადენილ მოქმედებებში 38 კაცი და დადგინა: 1) 26 ბრალდებულს—ანიკინს, ანისიმოვს, ჯოფარიძეს, ლომოთითიძეს, იაგორ პეტროვს, სკოროს, წერეთელს, ჩაშჩინს, სოპოტვიცკის, მოროსოვს, სუბბოტინს, ბატაშევს, ბელოუსოვს, ბაგეანოვს, ვინოგრადოვს, გოლოვანოვს, კირიენკოს, მახარაძეს, მირონოვს, იუდინს, არხიპოვს, ვორობიევს, დოლგოვს, კოვალევს, კოლიასნიკოვს და ეპშტეინს—ჩამოერთვათ ყოველივე უფლებანი და გაგზავნოს კატორღაში: პირველი 11 კაცი—ხუთ-ხუთი წლით, დანარჩენი—თვითეული ოთხი წლით; 2) 12 ბრალდებული—ბელონოვსკი, ვორჩინსკი, იზმაილოვი, კალინინი, ლობატკინი, ნაგიბი, ივანე პეტროვი, ბრიხოდკო, რუბანი, ფედოროვი, პოპოვი და ფიშერი—ყოველივე უფლებათა ჩამორთმევით გადასახლებულ იქმნან; 3) ვასრუშევი, გუბარევი, გუმენკო, ვნდნდაკი, კაციაშვილი, მარეევი, რიბალჩენკო, სახნო, სტეფანოვი, ფომიჩევი და კრეინსკეკი (?) მათი დანაშაულობის საბუთების უქონლობის გამო სასამართლომ გაამართლა. ამასთან „პრისუტსტვიემ“, დადგინა: განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, გადაეცეს იუსტიციის მინისტრის საშუალებით მათ იმპერატორობით უფლებებულობას განსახილველათ შესახებ ბელორნოვკისა, ჯაფარიძისა კირიენკოსი და წერეთლისა.

აქ მოყვანილი რეზოლიუციონ გამოცხადებულ იქნა სასამართლოს მიერ 1 დეკემბერს საჯარო ლია სხდომაზე. განაჩენის სრული ფორმით გამოცხადება დანიშნულია 12 დეკემბრისათვის.

რუსეთის ამბები

სიკვდილით დასჯა. 1 დეკემბერს კიევის სამხედრო-სასიკვდილო სასამართლომ ითავლიდა? თავდასხმისათვის სიკვდილი დადაუნეტა ნეშორეკს, სტეშენკოს, ლენას და ნეშმნოსაშაკოს.

ეკატერინოსლავში სამხედრო-სიკვლ-ქო სასამართლომ ექსპროპრიაციისათვის სიკვდილით დასჯა: 19 წლის ივანენი, 18 წლის რიკოგი და 23 წლის ბერეზი; სამუდამო კატორღა მიუსაჯა ჯალანოვს, ხოდი ასკეზინს და რომანენკოს—20 წლით.

ბენზაში სამხედრო-სიკვლ-ქო სასამართლომ ორეის დუმანის კატარგასათვის ორ კაცს სიკვდილი კადაუნეტა.

ბინსკის გუბერნიაში ოუდენკოს, ვდასოვს, კოვალოვს, სლუტკის და ჩერნოვს, რომლებსაც ბოდიტის თავდასხმისათვის სიკვდილი ჭქონდათ კადაუნეტილი, ჯარის უფროსმა სამუდამო კატორღაზე შეუკვეთ.

სტუდენტების გაფიცვა. კიევში ბოდიტეხნიკუმის სანთელნარი კანფოფადების სტუდენტებმა სემესტრის დადეგამდე გაფიცვა გამოაცხადეს. გაფიცვას აკადემიური ხასიათი აქვს.

პროფესიონალური კავშირების დევნა. 30 ნოემბერს, ეკატერინოდარში დახურეს მეგრეკოთ კავშირი. სხვა პროფესიონალურ კავშირებს ბოდიტომ ჩ მოართვა წევრების სია. ამ უკანასკნელად 8 თვის განმავლობაში, არც ერთ კავშირს არსებობის ნება არ დართეს და ამავე დროს დახურეს ოთხი არსებული კავშირი.

სტუდენტების კრება. სტუდენტების მრავალ-რაცხოვანმა ნება-დართულმა კრებამ გადასწყვიტა კიევის სტუდენტებისათვის სოდიდარობის ჯამოსაცხადებლათ გაფიცვა არ გამოაცხადოს, რადგანაც დღევანდელ მოძრაბებნი ამ მიზანს ვერ მიასწევს. კრებამ დაადგინა, დაეკიდოს სტარსტვეს, რომ მან მოსაწყობა მიიღოს მოშვებულ, სრულიად რუსეთის სტუდენტების კონფერენციაზე. კრების შემდეგ კანონდ ბოდიტი და კრებაზე დამს წერეთ გვარები ჩაწერა.

ნადეჟდა კოტბახიძის წერილის გამო.

გუშინდელ „ცის ნათის“ ნომერში მოთავსებული იყო ბეთა ქალის ნადეჟდა კოტბახიძის წერილი, მაგრამ საკვირველია ის სამარისებური სინუმე, რომელსაც მეფრე ბეთა ქალი ქ. მარია კოტბახიძე ინერსნ. როგორც ნადეჟდა კოტბახიძის წერილიდან ჩანს, „ეკლესიის“ მეშვიდე ნომერში მოთავსებულ ჩემ შეკითხვებს მარია კოტბახიძისადმი, ერთი აუფრზაური და ადეიკოთი გაიმეორეთ ასზოგადოებაში და თვითონ ის კი, ვი ვისაც ეს წერილი უგზავნებდა ამა თუ იმ მოქმედებას, სდუმს. არ ვიცი რას მიგაწერო ეს დუმილი? თუ ეკლეს ჩემ მიერ დასმულს კითხვებს ქ. მარია კოტბახიძე სინამდვილეში ხელობს და არ უარეოფს, მაშასადამე ის ბრალდება, რომ, ვითომც მან მოწამლა სინთდის რედაქტორათ ნამეფი ანაკა ვარნანიანი („ცისფერს ზანგი“) მართალი ეფფელა, და თუ არა, იმ შემთხვევაში, რატომ თავის გასამართლებელ წერილს არ ათავსებს და არ უარეოფს ეკლეს იმას, რასაც მე მას ჩემი წერილის ბეგიმეტ კითხვაში მიმართავ ეუნებ.

როდესაც „ეკლის“ მეხუთე ნომერში ქეთევანელ კორესპონდენტის მეორე შენიშვნა დაბეჭდეს, ქ. მარია კოტბახიძემ ერთი აუფრზაური ასტეხა და „ეკლის“ ეკლის წერილი საკ ე წერილი მოსწერა, სადაც ის უკეთესებდა ქეთევანელ კორესპონდენტს ფუქსაკტებას, ეასამართლებას, ეიდეობს და სხვა. მოითხოვდა მისგან ვინაობის გამოცხადებას და იმის დამტკიცებას, რასაც იგი მას აწერდა. შემდეგ კი, როდესაც „ეკლის“ მეექვსე ნომერში რედაქციამ გაბაცხადა, რომ ამ წერილზე პასუხს ეკეთვლი მე, არ ვიცი რა მოსაზრებით, ქ. მარია კოტბახიძემ დეპეშა გამოუგზავნა „ეკლის“ რედაქტორს, რითაც ის სთხოვდა, რომ მისი წერილი არ დეტეჭდოთ.

დღეს კი, როდესაც ქ. კოტბახიძის წინადადება მთელი ბრალდება წამოვიყენე, ის სდუმს და არავითარ თავის გასასამართლებელ წერილს არსად ათავსებს.

მე მგონია, რომ არის შემდეგ თვით სახოზაკადება დასდებს ჯერეოვან მეჯეფს ქ. მარია კოტბახიძის სტენიელს და მიანიეს ეურადღებას მის დუმილს, რომელიც აეკარგა ამტკიცებს მის მონაწილეობას სუკეეოესო ამხანაგის მოწამეობაში.

ᲖᲘᲛᲘᲜᲘ.

რედაქტორ-გამომცემელი
გიორგი სხირტლაძე.

სტამბა გრ. ჩარკვიანისა მიხაილოვის ქუჩა, № 40.